

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 6, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.7:338.432

*А. В. Войтюк,
к. е. н., молодший науковий співробітник,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*A. V. Voitiuk,
Ph.D., Associate Research Fellow,
National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"*

FINANCIAL SUPPORT FOR THE AGRARIAN SECTOR OF ECONOMY OF UKRAINE

Розглянуто рівень та визначено ефективність фінансового забезпечення аграрного виробництва України в сучасних умовах господарювання.

It explores and defines the financial performance of agricultural production in Ukraine in the contemporary economy.

Ключові слова: фінансове забезпечення, банківське кредитування, аграрне виробництво, ефективність, аграрний сектор економіки.

Keywords: financial security, bank lending, agricultural production, efficiency, agricultural sector.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України у світовий економічний простір набуває актуальності проблема підвищення конкурентоспроможності ефективності господарювання суб'єктів економічної діяльності в аграрній сфері економіки.

Одним із основних і найефективніших способів досягнення поставленої мети є застосування дієвих фінансово – кредитних механізмів фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансового забезпечення аграрного виробництва України були об'єктом численних досліджень відображених в наукових працях вітчизняних вчених: В.М. Алексійчука, О.Є. Гудзь [1], М.Я. Дем'яненка, П.Т. Саблука, П.А. Стецюка [2] та інших. Оцінюючи їх внесок осягнення змістового взаємозв'язку та вирішення проблем щодо фінансового забезпечення аграрного виробництва України, зауважимо, що сучасний контур фінансово забезпечення аграрного виробництва та наявність відчутних похибок та нерегульованих проблем потребують здійснення додаткових досліджень в контексті зміни умов пошуку ефективних практичних заходів їх розв'язання.

Ціль статті – дослідження основних чинників впливу фінансового забезпечення, проведення системного аналізу позитивних та негативних тенденцій, які подальшому впливають на ефективність аграрного виробництва.

Вклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс України – це один із вагомих та життєво важливих секторів економіки. Виходячи із вказано економічному суспільству та органам державної влади необхідно зайнятися активним пошуком інвестиційних ресурсів для відродження та подальшого розвитку йо організацій та формування вітчизняної продовольчої системи, відповідаючи соціально-економічним потребам. Продовольча безпека є найважливішою умовою гарантован стійкого існування, функціонування, розвитку соціума та складовою частиною економічної безпеки, а в її структурі – і ядром національної безпеки держави. Необхід відмітити, що тільки в системі забезпечення продовольчої безпеки складаються умови та формуються механізми протидії економічним загрозам, розвитку виробнич процесів у сільському господарстві, як бази виробництва і як наслідок цього, підвищення рівня самозабезпечення країни продуктами харчування. На долю аграрно виробництва припадає 7,9 % валового внутрішнього продукту, більш ніж 50 галузей економіки пов'язані з ним, 31,2 % населення живе в сільській місцевості" [2]. Недивлячись на те, що в останні роки в аграрному виробництві вдалося покращити економічний стан в цілому існують і негативні тенденції:

- низька дохідність аграрного виробництва в умовах наявної диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію;
- зниження фінансових ресурсів для використання досягнень науково-технічного прогресу, освоєння новітніх технологій;
- низька оплата праці;
- слабка соціальна інфраструктура села та нерівні з міськими умовами життя громадян;
- зниження виробничого потенціалу, особливо машинно-тракторного парку;
- низька конкурентоздатність продукції аграрного виробництва.

У цих умовах для загального відновлення виробничого потенціалу в аграрній сфері, для подолання економічного та технологічного відставання аграрно виробництва, необхідно передбачити залучення довгострокових інвестицій, направлених на технічну модернізацію та перехід на інвестиційних шлях розвитку. Остан потребує пошуку нових джерел фінансових ресурсів для аграрного виробництва.

Основним фактором притока інвестицій в аграрне виробництво є банківський капітал. Загальна потреба галузі в субсидованому фінансуванні зі сторони вс кредитних підприємств складає не менш 1,5 млрд грн. Хоча використовувати банківський капітал можуть не всі, оскільки існують проблеми доступу до довгостроков кредитних ресурсів, пов'язані з відсутністю організацій аграрного виробництва заставного майна, достатнього для забезпечення повернення кредиту та відсутності програм довгострокового кредитуванню.

Помилки в ринкових реформах та світова фінансова криза 2008 року негативно вплинули на тренд макроекономічних показників аграрного виробництва Украї (табл. 1).

Таблиця 1.
Тренд макроекономічних показників України

Показник	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП, млрд грн	441,5	544,2	720,7	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9
Валовий випуск сільськогосподарської продукції, млрд грн	92,5	95,7	110,0	152,2	154,2	189,4	253,6	258,3
Рентабельність сільського господарства, %	12,7	10,0	19,0	12,9	13,4	20,6	26,4	19,7
Кредитування сільського господарства, млрд грн	10,4	12,7	11,6	20,1	6,8	10,1	14,9	13,5

Джерело: офіційний сайт ЦСВ (<http://www.ukrstat.gov.ua>)

Аналізуючи показники вказані в таблиці 1 можна прийти до висновку, що до 2008 р. обсяги кредитування аграрного виробництва України постійно зростали.

період з 2005 по 2008 роки сума кредитів, отриманих суб'єктами аграрного сектору економіки збільшилася з 10,4 млрд грн до 20,1 млрд грн, тобто зріс майже в 2 рази. Проте, після фінансової кризи кредитування аграрного виробництва скоротилося у 2 – 3 рази та склало у 2009 році лише 6,8 млрд грн, а у 2012 році – 13,5 млрд грн. Здійснена діагностика переконує, що обставини даної ситуації є не ті, що агропромислові виробники не бажають брати кредити, а фактична недоступність кредиту в нинішніх умовах, яка викликана високими процентами та незадовільною кредитною історією багатьох аграрних виробників. Проте і банківська система знаходиться в кризовій ситуації та не має багатого потенціалу для нарощування кредитування аграрної галузі, так як вона вважається специфічною для функціонування та зумовлює слабку конкурентоспроможність (табл. 2).

Як свідчать дані таблиці 2 за 2005 – 2012 роки за інформацією Національного банку України, темпи нарощування параметрів банків зросли у 5,5 рази. Причому кредитні ресурси спрямовані в аграрне виробництво збільшилися за вказаний період у 4,5 рази, водночас, як у торгівлю та громадське харчування – 5,04 рази, промисловість 4,2 рази. Зокрема, на частку банківських кредитів, зорієнтованих у аграрне виробництво у 2005 р. відводилось 7,5 %, а в 2012 р. лише 6,1 % [4].

Таблиця 2.
Тренд і структура банківських кредитів в Україні, спрямованих економічним суб'єктам у 2005-2012 рр.

Галузі	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Кредити, надані суб'єктам господарювання, усього	109895	100,0	166683	100,0	271417	100,0	443665	100,0	462215	100,0	500961	100,0	575545	100,0	605425	100,0
У т.ч. за галузями: Промисловість	33489	30,5	48545	29,1	70478	26,0	113713	25,6	114558	24,8	134409	26,8	135797	23,6	141606	23,4
Торгівля та громадське харчування	44541	40,5	64723	38,8	104592	38,5	159986	36,1	170075	36,8	179353	35,8	213907	37,2	224454	37,1
Транспорт, зв'язок і будівництво	10334	9,4	17846	10,7	32168	11,8	55264	12,5	57685	12,5	64102	12,8	72981	12,7	67095	11,1
Сільське господарство	8192	7,5	11874	7,1	16508	6,1	28812	6,5	26026	5,6	26852	5,4	34522	6,0	36844	6,1
Інші галузі	13339	12,1	23695	14,3	47671	17,6	85890	19,3	93871	20,3	96245	19,2	118338	20,5	135426	22,3

Джерело: Розраховано за даними статистичного збірника „Бюлетень Національного банку України”.

Отже, основними гальмуючими чинниками щодо залучення банківських кредитів для аграрного виробництва вважається специфіка функціонування цієї галузі, і зумовлює їх слабку конкурентоспроможність щодо залучення коротко – і довгострокових кредитних ресурсів (табл. 3).

З 2005 року по 2012 рік кількість підприємств агропромислового виробництва, які залучили кредити зменшилося з 10870 до 2603 (табл. 3). В 2009 році цей проц стабілізувався, але не досяг рівня початку аналізованого періоду.

Таблиця 3.
Тренд кредитування комерційними банками підприємств агропромислового виробництва України за 2000 – 2012 роки

Показники	2000		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2012р у % до 2000р
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	
Видано кредитів підприємствам АПВ-всього	2,1	100,0	10,4	100,0	12,8	100,0	14,6	100,0	20,1	100,0	6,8	100,0	10,1	100,0	14,9	100,0	13,5	100,0	642,9
із них:																			
- короткострокові	1,9	90,9	6,7	64,0	8,1	63,0	9,8	67,0	10,3	51,3	5,0	73,7	7,0	69,5	10,3	69,1	9,6	71,7	505,3
- довгострокові	0,2	9,1	3,7	36,0	4,7	37,0	4,8	33,0	9,8	48,7	1,8	26,3	3,1	30,5	4,6	30,9	3,9	28,9	1950,0
Видано пільгових кредитів	0,8	38,1	7,6	73,1	7,0	54,7	7,8	53,4	15,1	75,1	2,6	38,2	6,2	61,4	4,1	27,5	1,3	9,6	162,5

Кількість підприємств АПВ, які залучили кредити	10870	14708	9785	9409	2231	2238	2668	2603
---	-------	-------	------	------	------	------	------	------

Джерело: Розраховано на основі даних Міністерства аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

Параметри довгострокових кредитних активів аграрних підприємств протягом 2005 – 2012 рр. зросли з 9,1 % до 28,9 %. Це зумовлено, тим, що з 2004 р. механізм субсидування банківських кредитів модернізувався і почали надаватися субсидії не тільки за короткостроковим, а й за довгостроковими кредитами (понад 1 рік). Зокрем субсидовані аграрним підприємствам банківські кредити у 2005 році сягали 38,1 %, а вже у 2012 р. зменшилися до позначки 9,6 %.

І хоча, вважається, що механізм субсидування банківських кредитних активів став визначальним сегментом системи сукупного кредитного забезпечення аграрної сфери економіки України, Проте параметри кредитного субсидування спостерігаються ще невідчутними, оскільки вони 2012 р. формують 18 % валового внутрішнього продукту в країні. А частка банківських кредитних ресурсів, спрямованих аграрній сфері не досягає 1 % [3].

Висновки. Отже, для вирішення проблеми фінансового забезпечення аграрного сектора потрібно включити застосування інструментів, прийомів та методів, які дозволять ефективно задіяти локальні фінансові механізми: самокупності; фінансової відповідальності; самофінансування; змішаного фінансування; державної фінансової підтримки, мета якої повинна бути створення умов для доступного і своєчасного забезпечення потреб сільськогосподарських товаровиробників в кредитних ресурсах: створення фондів підтримки кредитування сільського господарства; розробка механізмів пільгового кредитування, розвиток іпотечного кредитування під заставу сільськогосподарських земель, розвиток кредитних спілок, розвиток фінансового лізингу, пільгового оподаткування; ціноутворення, управління ризиком, страхування. Треба переглянути ряд програм для підтримки аграрних підприємств та обрати економічно обґрунтовані програми, які будуть задовольняти кожне окреме сільськогосподарське підприємство. Це все стане запорукою приросту фінансових ресурсів у сільське господарство в наступні роки.

Цільова програма фінансової підтримки аграрних підприємств через механізм здешевлення кредитів виявилася ефективною. Завдяки цій програмі збільшили надходження коротко- і довгострокових кредитів в аграрний сектор АПК. Необхідно продовжувати цю програму, але процедуру оформлення цих кредитів треба удосконалити (для сільськогосподарських підприємств доступ до цих кредитних ресурсів занадто складний).

Список використаних джерел.

1. Гудзь О.С. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія / О.С. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
2. Стецюк П.А. Методологія та механізми фінансового забезпечення розширеного відтворення аграрного виробництва / Стецюк П.А. // Вісник Сумського аграрного університету. – 2010. – № 2. – С. 132-138.
3. Інформація Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Матеріали офіційного сайту Національного банку України. – 2012: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

References.

1. Gudz' O.E. Finansovi resursi sil's'kogospodars'kix pidpriemstv: monografiya / O.E. Gudz'. – K.: NNC IAE, 2007. – 578 s.
2. Stecyuk P.A. Metodologiya ta mexanizmi finansovogo zabezpechennya rozshirenogo vidtvorennya agrarnogo virobництва / Stecyuk P.A. // Visnik Sums'kogo agrarnogo universitetu 2010. – № 2. – S. 132-138.
3. Informaciya Derzhavnogo komitetu statistiki Ukraini [Elektronni resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Materiali ofitsiynogo сайtu Nacional'nogo banku Ukraini. – 2012: [Elektronni resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.bank.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2013

ТОВ "ДКС Центр"